

โครงการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550-2554 ในช่วงครึ่งแผน พ.ศ.2550-2552 มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อทราบผลความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค วิเคราะห์ และประเมินผลการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ เป้าหมาย แนวทาง และตัวชี้วัดของแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนฯ ในระยะครึ่งแผน พ.ศ.2550-2552 (2) เพื่อประเมินสถานการณ์และแนวโน้มด้านคนพิการใน พ.ศ.2552 และ (3) เพื่อให้ข้อเสนอแนะเป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินงานของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2555-2559

กรอบแนวคิดการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเชิงเปรียบเทียบในประเด็น (1) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรคนพิการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค/จังหวัด ได้มีการแปลงแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฉบับที่ 3 มาสู่แผนปฏิบัติ และมีการดำเนินงานด้านคนพิการอย่างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย แนวทางและตัวชี้วัดของแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์หรือไม่อย่างไร (2) ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ตามตัวชี้วัดของแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยพิจารณาเชื่อมโยงกับสถานการณ์และแนวโน้มด้านคนพิการ และ (3) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล เป็นการบูรณาการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อ (1) การประเมินสถานการณ์ของคนพิการ ใน พ.ศ.2552 และ (2) การดำเนินงานด้านคนพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อ (1) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรของคนพิการ โดยพิจารณาจากแผนงาน โครงการ กิจกรรม ตามตัวชี้วัดในประเด็นยุทธศาสตร์ (2) จัดเวทีสนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานเกี่ยวข้องกับคนพิการ องค์กรคนพิการ และตัวแทนคนพิการระดับจังหวัด 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ:จังหวัดเชียงราย ภาคตะวันออก: จังหวัดชลบุรี ภาคใต้:จังหวัดนครศรีธรรมราช และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ:จังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตคนพิการ ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์แต่ละด้าน และความคิดเห็น ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม รวมทั้งปัญหา อุปสรรค ที่เกิดขึ้น และการสัมพันธภาพพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านคนพิการของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2550-2554 (ครึ่งแผน พ.ศ.2550-2552) พบว่า

5.1 วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ครั้งแรกของแผน พ.ศ. 2550 - 2552 โดยภาพรวม

ตารางที่ ข-1 ผลการประเมินตามตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 3 ตามรอยยุทธศาสตร์

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	ระดับการบรรลุเป้าหมาย	คะแนนเชิงคุณภาพประเมิน
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการระบบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ			
1.1 ความสำเร็จในการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานด้านคนพิการแห่งชาติ(คปชช)* * เป็ลี่ยนชื่อเป็นคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (กพช.) ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550	มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติทำหน้าที่กำหนดและกำกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณ งบประมาณคนพิการอย่างบูรณาการ	มาก	3
1.2 ความสำเร็จของระบบการบริการคนพิการตามสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคมตามที่กฎหมายกำหนด	คนพิการได้รับบริการที่มีคุณภาพและทั่วถึงตามเป้าหมายขององค์กรภาครัฐและเอกชน	มาก	3
1.3 ร้อยละคนพิการที่ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใด ล่ามภาษามือ เอกสารอักษรเบรลล์ หนึ่งต่อเสียง กายอุปกรณ์ เครื่องช่วยคนพิการที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและการดำรงชีวิตอิสระ	คนพิการรายใหม่ที่ได้รับการบริการในรูปแบบต่างๆ ขององค์กรร้อยละ 20 ของแต่ละปี	น้อย	1
1.4 ร้อยละของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านคนพิการที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านมาตรฐานที่กำหนดพื้นที่อย่างต่อเนื่อง	บุคลากรที่แต่ละหน่วยงานกำหนดได้รับการพัฒนาอย่างน้อยร้อยละ 20 ต่อปี และบุคลากรดังกล่าวต้องปฏิบัติหน้าที่ให้บริการคนพิการ โดยตรงไม่น้อยกว่าระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนา	น้อย	1
1.5 ร้อยละงบประมาณของแผนที่มีสัดส่วนงานด้านคนพิการ	ภายในปี 2554 ได้รับการจัดสรรงบประมาณรวมจ่ายขององค์กรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1 ของงบประมาณแผ่นดิน	ปานกลาง	2
1.6 จำนวนงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ	มีงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างน้อย 10 เรื่องต่อปี	น้อย	1
1.7 ระดับความสำเร็จในการจัดระบบฐานข้อมูลด้านคนพิการที่ครอบคลุมทุกบริการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ	ภายในปี 2554 เกิดการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลด้านคนพิการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ	น้อย	1
ผลการประเมินยุทธศาสตร์ 1 เฉลี่ย (12/7)		ปานกลาง	1.71

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	ระดับการบรรลุเป้าหมาย	คะแนนองค์การประเมิน
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมสถาบันความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต			
2.1 จำนวนองค์กรด้านคนพิการที่เฉพาะความพิการ หรือรวมความพิการที่เป็นตัวแทนคนพิการทุกประเภทในพื้นที่ระดับต่างๆ ทุกภูมิภาค	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและครบทุกจังหวัดภายในปี 2554	ปานกลาง	2
2.2 จำนวนองค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายมีส่วนร่วมทุกระดับเกี่ยวกับการวางแผนและการตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพ การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิคนพิการ	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
2.3 จำนวนองค์กรคนพิการและเครือข่ายที่บริหารจัดการตามมาตรฐานที่กำหนด	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
2.4 จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรด้านคนพิการ	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง 20 ต่อปีของ อบท. ทั้งหมด	ปานกลาง	2
ผลการประเมินยุทธศาสตร์ 2 เฉลี่ย (8/4)			
ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างเสริมเจตคติที่ดีของคนพิการ ครอบครัว และสังคมที่มีต่อความพิการและคนพิการ			
3.1 จำนวนคนพิการ ครอบครัวที่เข้าร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการทางสังคมทุกมิติ	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
3.2 จำนวนหน่วยงาน/องค์กรที่มีกิจกรรมในการเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการ และสร้างสรรคต่อคนพิการ ความพิการ และครอบครัว	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
3.3 จำนวนสื่อสิ่งสร้างสรรคด้านคนพิการที่มีการเผยแพร่	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
3.4 จำนวนคนพิการมีงานทำในสถานประกอบการ หน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจเพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
3.5 จำนวนคนพิการดำรงชีวิตอย่างอิสระเพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	2
ผลการประเมินยุทธศาสตร์ 3 เฉลี่ย (10/5)			
			2.00

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	ระดับการบรรลุเป้าหมาย	คะแนนเชิงคุณภาพประเมิน
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการ			
4.1 ระดับความสำเร็จในการผลักดันให้การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการเป็นนโยบายและมาตรการผลักดันสู่การปฏิบัติ	ภายในปี 2552 มีนโยบายหรือวาระแห่งชาติเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค และกิจกรรมต่อเนื่องในการดำเนินงานด้านคนพิการ	ปานกลาง	2
4.2 จำนวนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค ที่ได้รับการปรับปรุงและยก่างใหม่	ให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดสภาพแวดล้อม การติดต่อสื่อสารและการเดินทางที่ปราศจากอุปสรรค ภายในปี 2554	น้อย	1
4.3 จำนวนองค์ความรู้ที่มามีการพัฒนา เพื่อสร้างความเข้าใจด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นสากลและเป็นธรรม(Universal Design) เพื่อการจัดสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ปราศจากอุปสรรค	จำนวนหลักสูตร ตำรา เอกสาร งานวิจัยนวัตกรรม ด้านการออกแบบที่เป็นสากลเพิ่มขึ้นทุกปี	น้อย	1
4.4 จำนวนสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม	ภายในปี 2554 มีสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม(Universal Design) จำนวน 5 สถาบันการศึกษา	น้อย	1
4.5 จำนวนศูนย์ส่งเสริมและสาธิตด้านการออกแบบ	ภายในปี 2554 มีศูนย์ส่งเสริมและสาธิตอย่างน้อยจังหวัดละ 1 ศูนย์	น้อย	1
4.6 ระดับความสำเร็จในการจัดตั้งหน่วยงานหรือคณะกรรมการในการติดตามกำกับ ดูแลตรวจสอบ รับข้อร้องเรียนและดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค	มีคณะกรรมการภายในปี 2552 และเกิดความคืบหน้าในการดำเนินงานตามนโยบาย	น้อย	1
ผลการประเมิน เกณฑ์ยุทธศาสตร์ 4 (7/6)			
ผลการประเมินเฉลี่ย 4 ยุทธศาสตร์ (39/22)			
		ปานกลาง	1.17
		ปานกลาง	1.77

5.2 สรุปผลความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค วิเคราะห์ ประเมินผลการดำเนินงานด้านการจัดสรรงบประมาณ ตามเป้าหมาย แนวทางและตัวชี้วัดของแต่ละประเด็น ยุทธศาสตร์ตามแผนฯ ในระยะครึ่งแผน พ.ศ.2550-2552

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ 2,3 สามารถบรรลุผลระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2) มีแต่ยุทธศาสตร์ ที่ 1 และ 4 ที่ได้คะแนนค่อนข้างน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.71 และ 1.15) ทำให้คะแนนเฉลี่ย ของทุกยุทธศาสตร์เป็นระดับปานกลางค่อนข้างน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.77) จึงอาจสรุปได้ว่า ภาพรวมของการประเมินผล ในระยะครึ่งแผนแรก นอกจากพยายามจะให้สวัสดิการพื้นฐานและสร้างเจตคติให้สังคมยอมรับคนพิการแล้ว ความพยายามระดับสูงคือการช่วยให้คนพิการดำรงชีวิตอิสระยังอยู่อีกไกล หากพิจารณาด้วยเหตุผลอย่างรอบคอบ ผลการดำเนินงานของแผนนี้อาจจะ ไม่ใช่ผลที่เกิดจากการขับเคลื่อนแผนฯ ประการเดียว แต่อาจเกิดจากความเป็นไปของสถานการณ์เองก็ได้ คนพิการอยู่ได้เพราะทุนเดิมส่วนตัว ครอบครัว และสังคมที่ตนอยู่ ความพยายามของแผนนี้อาจจะเป็นการพยายาม ชูบทบาทของแกนนำ หน่วยงานและองค์กรเพียงไม่กี่แห่งซึ่งก็มีผลเพียงการบรรเทาปัญหาได้บ้างเท่านั้น

จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดในรายละเอียดพบว่า ทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ซึ่งมีตัวชี้วัดรวม 22 ตัว นั้นมีตัวชี้วัดที่ได้คะแนนมาก (3 คะแนน) เพียง 2 ตัว คะแนนปานกลาง (2 คะแนน) 11 ตัว และคะแนนน้อย (1 คะแนน) 9 ตัว

สำหรับตัวชี้วัดที่ได้คะแนนมาก 2 ตัวนั้นอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 2 ตัว คือ ตัวชี้วัดที่ 1.1 (ระดับความสำเร็จในการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานด้านคนพิการแห่งชาติ) และตัวชี้วัดที่ 1.2 (ระดับความสำเร็จของระบบการบริการคนพิการตามสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคมตามที่กฎหมายกำหนด)

สำหรับยุทธศาสตร์ที่ 1 ตัวชี้วัดที่ 1.1 และ 1.2 ในเรื่องการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้สำเร็จในปีเดียวกันโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีการประชุมเกินจำนวนครั้งที่กำหนดไว้ (ม.10 กำหนดให้มีการประชุมไม่น้อยกว่าปีละ 3 ครั้ง) และการประชุมแต่ละครั้งมีเนื้อหาสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นอย่างมาก รวมทั้งได้มีการจัดตั้งอนุกรรมการและคณะทำงานซึ่งทำงานอย่างเข้มแข็งในการกำหนด กำกับนโยบาย/แผนงาน และงบประมาณด้านคนพิการตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น อีกทั้งมีการผนวกรวมแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัดเข้าไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับผนวกเข้าไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้เกิดการบูรณาการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มีความชัดเจนและสามารถต่อยอดได้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทำให้มีการจัดระบบบริการคนพิการตามสิทธิขั้นพื้นฐาน ได้เป็นผลสำเร็จ

สำหรับตัวชี้วัดที่ได้คะแนนน้อย 9 ตัว อยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ถึง 4 ตัว คือ ตัวชี้วัดที่ 1.3 (ร้อยละคนพิการที่ได้รับสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใด ล่ามภาษามือ เอกสารอักษรเบรลล์ หนังสือเสียง กายอุปกรณ์ เครื่องช่วยคนพิการที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและการดำรงชีวิตอิสระ) ตัวชี้วัดที่ 1.4 (ร้อยละของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านคนพิการที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะทุกด้านตามมาตรฐานที่กำหนดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง) ตัวชี้วัด 1.6 (จำนวนงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ) และตัวชี้วัดที่ 1.7 (ระดับความสำเร็จในการจัดจ้ดระบบฐานข้อมูลด้านคนพิการที่ครอบคลุมทุกบริการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ) และอีก 5 ตัว อยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการ ทั้งสิ้น ยกเว้น ตัวชี้วัดที่ 4.1 (ระดับความสำเร็จในการผลักดันให้การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการเป็นนโยบายรัฐบาลและการผลักดันสู่การปฏิบัติ) ซึ่งได้อยู่ในระดับปานกลาง (2 คะแนน) มีผลให้ยุทธศาสตร์ที่ 4 ประสบความสำเร็จน้อยที่สุด สอดคล้องกับการสนทนากลุ่มระดับพื้นที่ 4 ภาค ที่ยืนยันความอ่อนด้อยในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ เนื่องจากมีการเรียกร้องให้มีการรณรงค์และดำเนินการในเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน ทั้งในเรื่องการเดินทางไปรับบริการต่างๆของคนพิการที่ยังเป็นปัญหามาก ซึ่งเป็นอุปสรรคโดยตรงต่อการใช้สิทธิและการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มเป้าหมายนี้ และแม้จะมีการออกกฎกระทรวงมหาดไทยกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารที่ก่อสร้างหลังปี 2548 และปรับปรุงอาคารที่ก่อสร้างเดิมก่อนปี 2548 เพื่อให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว รวมทั้งมิติ ครม. เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 ในหน่วยงานราชการสำรวจและจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการเข้าถึงได้แต่โดยรวมแล้วก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากยังมีผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการออกแบบให้ทุกคนสะดวกใช้ (Universal Design) อยู่น้อย แต่จากการพูดคุยและศึกษาจากเอกสาร พบว่าสถาบันการศึกษาหลายแห่งกำลังอยู่ในช่วงการพัฒนาหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตด้านนี้ด้วย อันเป็นผลจากการผลักดันให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อคนพิการตามยุทธศาสตร์ที่ 4 และ โดยการกระตุ้นเร่งรัดจาก แกนนำ องค์กรคนพิการเอง และจากสื่อมวลชน โดยเฉพาะโทรทัศน์ด้วย

แม้เรื่องงบประมาณจะเป็นปัญหาในทุกยุทธศาสตร์แต่ที่รุนแรงมากที่สุด ในยุทธศาสตร์ที่ 4 เนื่องจากต้องใช้งบประมาณทั้งในการสร้างและแก้ไขปรับปรุงหน่วยงานของรัฐซึ่งส่วนใหญ่ได้ก่อสร้างไปแล้ว รวมทั้งการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลระบบคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างหลายหน่วยงาน การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆที่ยังขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญด้านนี้ ตลอดจนการขาดแคลนหลักสูตรการเรียนการสอนและการฝึกอบรมด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรมชาติหรืออารยะสถาปัตยกรรม (universal design) ซึ่งควรจะเรียกให้เข้าใจตรงกัน ได้ง่ายๆ และปราศจากอคติว่าการออกแบบให้ทุกคนสะดวกใช้

5.3 สรุปภาพรวมปัญหาอุปสรรค จากการศึกษาจากแหล่งต่างๆ ด้วยวิธีการศึกษาที่นำเสนอไว้ใน บทที่ 1 สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคโดยภาพรวมได้ดังนี้

5.3.1 ด้านตัวแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฉบับที่ 3 พ.ศ.2550-2554 เอง

1. ขาดการนำยุทธศาสตร์ต่างๆตามแผนฯ ไปผนวกกับแผนยุทธศาสตร์หลักของแต่ละกระทรวงฯในรูปแบบของ Inclusive Policy เป็นผลให้หน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน ไม่ได้ผนวกงานด้านคนพิการไว้ในแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของหน่วยงาน ทำให้ไม่สามารถขอรับการจัดสรรงบประมาณมาดำเนินงาน ได้โดยตรง การมองเห็นความสำคัญและการบูรณาการงานนี้เข้าในแผนงบประมาณเพิ่งเริ่มขึ้นในปี 2552 จึงยังไม่เกิดผลงานชัดเจน โดยเปรียบเทียบแล้วการจัดทำแผนของ อปท.จะมีลักษณะ Inclusiveness มากกว่าในส่วนกลาง เนื่องจากสามารถผนวกรวมเข้ากับแผน อปท. และกับแผนจังหวัดด้วย (โดยรวมกับกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ)

2. ขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานเกี่ยวข้องตั้งแต่การวางแผน การจัดลำดับความสำคัญ การจัดสรรงานให้แต่ละหน่วยงาน และการจัดสรรงบประมาณตามภาระงาน

3. การกำหนดยุทธศาสตร์ และตัวชี้วัดของแผนฯ ยังมีความสับสนและซ้อนทับกัน ทำให้การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในด้านคนพิการสับสน และมีการทำงานซ้ำซ้อน ทำให้เสียงบประมาณ และเวลาของผู้เชี่ยวชาญด้านนี้ซึ่งมีอยู่น้อยอยู่แล้ว

5.3.2 ด้านงบประมาณ

1. การขาดงบประมาณ เนื่องจากไม่ได้ใส่ไว้ในแผนของหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้เนื่องมาจากไม่ใช่ภารกิจหลักของกระทรวง (เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงวัฒนธรรม ฯลฯ) ทำให้หน่วยงานดังกล่าวไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่

2. บางหน่วยงานพยายาม เจียดจ่ายงบประมาณจากงานอื่นๆ ซึ่งก็มีจำกัดอยู่แล้วมาใช้ โดยใช้เวลาความสัมพันธ์ส่วนตัว ทำให้ไม่ได้ผลงานเต็มเม็ดเต็มหน่วย และอาจจะเกิดผลลบต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และการตรวจสอบภายหลังได้

3. งานตามยุทธศาสตร์ที่ 4 เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการจำเป็นต้องใช้งบประมาณมากทั้งการก่อสร้างใหม่และการปรับปรุงเพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างที่มีอยู่เดิม และหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานนี้ก็ยังมีมุมมองว่าไม่ใช่ภารกิจหลักของตน เจตคติของสังคมและ โดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเหล่านี้ต่อศักดิ์ศรีความเท่าเทียมในฐานะเป็นมนุษย์และสิทธิที่จะเข้าถึงสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปราศจากอุปสรรคของคนพิการยังดูเป็นเรื่องของอุดมคติที่ยังไกลตัว การจัดให้มีสิ่งเหล่านี้ซึ่งต้องใช้งบประมาณมากเพื่อคนพิการซึ่งมีจำนวนน้อย โดยเปรียบเทียบจึงเป็นเรื่องไม่คุ้มค่า

5.3.3 ด้านบุคลากร

1. การพัฒนาบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับคนพิการมีเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด คือในกระทรวงศึกษาธิการ (ศษ.) และกระทรวงสาธารณสุข (สธ.) แต่ก็ยังขาดข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและ

คุณภาพของบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาสมรรถภาพด้านต่างๆตามมาตรฐานที่เพิ่มขึ้นเป็นรายปีอย่างชัดเจน เพราะขาดระบบฐานข้อมูลขององค์กรในเรื่องนี้ (วิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานตามรายยุทธศาสตร์)

2. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการที่มีพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศยังมีน้อย ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดระบบฐานข้อมูลที่ได้มาตรฐานสามารถเชื่อมโยงกันได้ บางแห่งจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อจ้างบุคคล/องค์กรภายนอกมาออกแบบติดตั้งระบบให้ได้ตามมาตรฐาน แต่เมื่อสิ้นสุดสัญญาแล้ว บุคลากรภายในไม่สามารถดำเนินงานต่อได้เพราะยังขาดทั้งความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีและขาดความเข้าใจในความสัมพันธ์ของข้อมูลที่จะต้องเชื่อมโยงกันได้เพื่อพัฒนาสู่ระบบข้อมูลแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

3. ในระดับองค์กรคนพิการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ยังมีปัญหาเด่นชัดในเรื่องการพัฒนาศักยภาพของแกนนำรุ่นหนุ่มสาวเพื่อเข้ามารับช่วงการดำเนินงานขององค์กร รวมทั้งยังขาดการเน้นการทำงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งอาจจะมีผลให้องค์กรเหล่านี้โดยเฉพาะองค์กรขนาดเล็กต้องล้มเลิก ชะงักงันหรือขาดการทำงานอย่างเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตอันใกล้

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานในช่วงครึ่งหลังของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2550-2554

แม้จะไม่สามารถปรับกรอบตามตัวชี้วัดของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2550-2554 ได้แต่ข้อเสนอแนะต่อไปนี้ก็จะช่วยให้การทำงานในช่วงครึ่งหลังมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้

1. ด้านงบประมาณ

1.1 คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ควรจัดให้ประชุมร่วมกันระหว่างกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อจัดลำดับความสำคัญของงานที่จะต้องทำในช่วงปี 2552-2554 และจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน รวมทั้งกำหนดกรอบงบประมาณในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดในช่วงครึ่งหลังของแผนฯให้ชัดเจน และบันทึกเป็นมติไว้ในรายงานการประชุมเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตาม

1.2 หน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการตามยุทธศาสตร์และตัวชี้วัด จะต้องกำหนดแผนปฏิบัติหรือมอบประมาณในแต่ละปีเพื่อเสนอให้สำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) พิจารณานำเสนอคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติอนุมัติ

2. ด้านข้อมูล

2.1 หน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด จะต้องกรอกข้อมูลเพื่อ

ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของตนตามแบบประเมินตนเอง (Self Evaluation) พร้อมงบประมาณที่จ่ายจริงในแต่ละแผนงาน โครงการ/กิจกรรมทุก 6 เดือน

2.2 สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) ควรจัดตั้งคณะทำงานเพื่อสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 3 เรื่องต่อไปนี้ โดยอาจประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติทำการสำรวจข้อมูลให้แล้วเสร็จบรรจข้อมูลก่อนช่วงครึ่งปีหลังของแผนฯ (ปี 2553-2554)

(1) ข้อมูลคนพิการ และเครือข่ายของคนพิการทั่วประเทศ โดยจำแนกตามประเภท ความจังหวัด ความพิการ ช่วงอายุ และความรุนแรงหรือระดับความสามารถในการพึ่งพา โดยแยกออกเป็น 3 ระดับทั้งนี้เพราะมาตรการและวิธีการที่เหมาะสมสำหรับคนพิการแต่ละระดับย่อมแตกต่างกัน

ระดับที่ 1 บำบัดฟื้นฟู ซึ่งจะมีปรากฏชัดในแผนพัฒนาฯ ฉบับแรกๆ และมักถูกโจมตีว่าเป็นการให้บริการเชิงสงเคราะห์ แต่ในข้อเท็จจริงแล้ว ก็ยังมีคนพิการจำนวนมากที่ยังต้องการการบำบัดฟื้นฟูทั้งด้านร่างกาย จิตใจและเจตคติเพื่อเตรียมคนกลุ่มนี้ให้พร้อมรับการพัฒนาศักยภาพในระดับต่อไป

ระดับที่ 2 พัฒนาศักยภาพ ซึ่งในแผนพัฒนาฉบับที่ 3 จะให้ความสำคัญมากทั้งในด้านการ ศึกษา อาชีพและการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ

ระดับที่ 3 ช่วยตนเองได้ ซึ่งในกลุ่มนี้ควรสร้างการรับรู้ในเรื่องสิทธิ การพิทักษ์สิทธิ การมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสู่ระดับที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ด้วย เช่น ในรูปการเป็นแกนนำคนพิการหรืออาสาสมัคร

(2) ข้อมูลองค์กรคนพิการและเครือข่าย(ทั้งของคนพิการ และเพื่อคนพิการ) ทั้งใน กว้างกลางและระดับจังหวัด โดยจำแนกตามจังหวัด ประเภทความพิการ วัตถุประสงค์ ข้อมูลด้านการเงินและจำนวนสมาชิก จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร

(3) ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสนับสนุนงานคนพิการ ระดับจังหวัด จำแนกตามจังหวัด ประเภท อปท. วิธีการ ขนาดและความต่อเนื่องของการสนับสนุน กลุ่มเป้าหมาย จุดแข็ง และจุดอ่อนในการทำงานด้านคนพิการ

3. ด้านบุคลากร

1. หน่วยงานดำเนินงานจะต้องเร่งรัดการดำเนินงานพัฒนาสมรรถนะและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านคนพิการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างน้อยร้อยละ 20 ต่อปี รวมทั้งรวบรวมข้อมูลบุคลากรเหล่านี้เข้าสู่ฐานข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงกันได้

3.2 สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) จะต้องดำเนินการพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงานเกี่ยวกับฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทั้งด้านเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อมูล และเจต

คติเชิงบวกต่อคนพิการเพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้คาดคะเนจำนวนคนพิการ ประเภท ช่วงอายุ ระดับความรุนแรงของความพิการหรือระดับความสามารถในการพึ่งตนเอง ผลผลิตและให้บริการที่ คนพิการแต่ละกลุ่มพึงได้รับตามสิทธิและตามมาตรฐาน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานทั้งด้านการ ผลิตและการบริการตามสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรคนพิการด้าน ต่างๆทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อเตรียมข้อมูลให้พร้อมสำหรับคาดประมาณแนวโน้มในการกำหนดแผนพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการฉบับที่ 4 (พ.ศ.2555-2559)

4. ด้านการใช้สื่อ

หากยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริม สนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการ และ เครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการสามารถบรรลุเป้าหมายได้ดี ก็จะช่วยให้ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างเสริมเจตคติที่ดีของคนพิการ ครอบครัว และสังคม ที่มีต่อความพิการและคนพิการประสบ ผลสำเร็จอย่างดีด้วย เนื่องจากองค์กรคนพิการและเครื่องมือมีความใกล้ชิดกับคนพิการและครอบครัว มากที่สุด

การรณรงค์โดยผ่านสื่อในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โทรทัศน์ และระบบ IT ต่างๆ ได้ผล ในวงกว้างและรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะเห็นภาพ ได้ฟังเสียงและสื่อสาร 2 ทางได้ จึงสมควรนำมาใช้ทั้งใน การเสนอภาพคนพิการด้านต่างๆ ผู้ต่อสู้ชีวิตจนประสบความสำเร็จทั้งที่ทำงานในหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานเอกชนอาชีพอิสระ รวมทั้งการเผยแพร่สถานที่สาธารณะที่มีการจัด สภาพแวดล้อม และเครื่องอำนวยความสะดวก เพื่อให้ทุกคนสะดวกใช้ที่มีอยู่แล้ว มาเผยแพร่เป็นตัว แบบให้สถานที่อื่นๆ ได้ดำเนินการตาม เช่น สถานีตำรวจ สถานีขนส่งทางบก เรือ อากาศ ศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยว แหล่งบริการ เช่น ปั๊มน้ำมัน และร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเลียนแบบ (Demonstration effects) อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง อย่างไรก็ดี จำเป็นต้องพัฒนาช่องทางสื่อเหล่านี้ ให้เข้าถึงผู้พิการทุกประเภทอย่างทั่วถึงด้วย

5.4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อพิจารณากำหนดแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4

(พ.ศ.2555-2559)

1. ควรบูรณาการหรือประสานงานด้านคนพิการในทุกระดับ คือ ตั้งแต่ระดับนโยบาย/ ยุทธศาสตร์ จะต้องมีการบูรณาการนโยบาย/ยุทธศาสตร์ของแต่ละกระทรวงให้สอดคล้องสนับสนุน กัน และในระดับปฏิบัติต้องมีการประสานแผนงานของหน่วยปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบาย/ ยุทธศาสตร์ของกระทรวงซึ่งจะต้องผนวกรวมยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเข้าไปใน แบบ Inclusive policy

การทำงานด้านคนพิการให้เกิดประสิทธิภาพจะต้องจัดงานที่ใกล้เคียงกันของทุกหน่วยงาน ให้เป็นกลุ่มงานหรือแผนงาน(program) และแบ่งงานออกเป็นโครงการ (project) ที่ส่งผลสนับสนุน กันเพื่อให้แต่ละหน่วยงานไปดำเนินงานตามความเชี่ยวชาญของตน ดังนั้นในแผนปฏิบัติจึง จำเป็นต้องมีการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบ ขอบเขตงาน บุคลากรและงบประมาณที่ใช้เพื่อให้

สามารถดำเนินการได้ และมีการติดตามประมวลผลจากโครงการดังกล่าวเพื่อสังเคราะห์ผลรวมที่เกิดขึ้นในแต่ละยุทธศาสตร์ การรวมโครงการที่ใกล้เคียงให้เป็นกลุ่มงานหรือแผนงานเช่นนี้จะทำให้หน่วยงานที่กำหนดนโยบาย/แผนยุทธศาสตร์ สามารถเสนอขออนุมัติงาน คน และเงินได้ในคราวเดียวกัน ทำให้สะดวกในการปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาในข้อ 1,2,3 และ 4 ที่หลายหน่วยงานระบุถึง

2. ควรปรับยุทธศาสตร์ให้กะทัดรัดและปรับตัวชีวิตให้ชัดเจน มีจำนวนน้อยลง ไม่สับสน ซ้อนทับกันสำหรับยุทธศาสตร์บางยุทธศาสตร์ น่าจะเกิดจากสัมฤทธิ์ผลของยุทธศาสตร์อื่น เช่น ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างเสริมเจตคติที่ดีของคนพิการ ครอบครัวและสังคมที่มีต่อความพิการและคนพิการ น่าจะเกิดขึ้นได้เมื่อการบริหารจัดการระบบพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการตามยุทธศาสตร์ที่ 1 สัมฤทธิ์ผล และเมื่อการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการตามยุทธศาสตร์ที่ 4 บรรลุผล จึงอาจตัดยุทธศาสตร์ที่ 3 ออกได้และนำเอาส่วนที่ไม่ใช่ผลไปใส่ในยุทธศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนั้น ตัวชีวิตในแต่ละยุทธศาสตร์ยังมีมากเกินไปและทับซ้อนกันอยู่ ควรทำให้ชัดเจน และควรกำหนดเพียงแนวทางชี้แนะ (Indicative planning) โดยไม่ต้องระบุโครงการ/กิจกรรมลงไป และปล่อยให้เป็นการตัดสินใจของหน่วยงานที่จะกำหนดลงในแผนปฏิบัติการมากกว่า เนื่องจากอาจมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน ถ้าดูแต่ชื่อโครงการอาจเข้าใจไขว้เขวได้

3. ฐานข้อมูลทั้ง 3 ด้านที่สร้างขึ้นในช่วงครึ่งหลังของแผนฯ ฉบับที่ 3 สามารถจะนำมาประมวลการเพื่อกำหนดแผนงาน และงบประมาณสำหรับแผนฯฉบับที่ 4 และจะต้องปรับข้อมูลเหล่านี้ให้ทันสมัยเพื่อการดำเนินงานติดตามประเมินผลงานและคาดการณ์แนวโน้มด้านต่างๆเกี่ยวกับคนพิการอย่างต่อเนื่องด้วย

4. ควรมีการติดตามประเมินผลกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการวิเคราะห์แจกแจงรายรับว่าได้มาจากแหล่งใด มีสัดส่วนเท่าใด เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไรในแต่ละปี การรณรงค์เปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมการทำงานจากดาววัตถุทางศาสนา ซึ่งน่าจะมีอยู่เกินพอแล้วมาเป็นการระดมเงินเข้ากองทุนคนพิการ (และคนด้อยโอกาสอื่นๆ) จะช่วยเพิ่มขนาดของกองทุนดังกล่าว ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้อีกมาก

ส่วนด้านรายจ่ายแม้ในปี พ.ศ.2552 จะมีการขยายขอบเขตการจัดสรรกองทุนให้ครอบคลุมถึงบุคคล หน่วยงานและองค์กรภาคเอกชนที่จัดทำแผนงานและโครงการ ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคนพิการหรือนโยบายของรัฐบาล ฯลฯ แต่ก็ยังปรากฏว่าบุคคล กลุ่ม ชมรม สมาคม องค์กรคนพิการยังไม่ทราบหรือยังมีปัญหาในเรื่องการเขียนโครงการเพื่อขอรับทุนอยู่มาก ดังนั้น การเผยแพร่ให้ความรู้ในเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากกองทุนนี้ได้อย่างเต็มที่